

III ZIELKUNDE III

Erfelijke eigenschappen der ziel.

I.

Na de Reformatie in de 16e eeuw werd het onderzoek naar den oorsprong van de ziel niet voortgezet. Men volgde bijna algemeen Aristoteles en de vaders inzake het Creatianisme. Alleen in Luthersche kringen kwam de vraag naar voren, waarmede Augustinus reeds verlegen was: Hoe verklaart men op creatianistisch standpunt de van de ouders geërfd eigenschappen bij kinderen? Zij die voorstanders waren van een overgang van de ziel van de ouders op de kinderen werden genoemd Traducianen. Anderen die de ouders een schepend vermogen toekenden bij de voortplanting, werden genoemd Generatianisten. Voor de geschiedenis van deze richting en de literatuur raadplege men: Creatianisme of Traducianisme (Generatianisme) van Prof. Dr A. G. Honig, 1906. Men kan niet zeggen, dat de Traducianen het probleem van den oorsprong der ziel veel verder gebracht hebben. Hun verdienste bestaat alleen daarin, dat zij het probleem van den oorsprong der ziel van een anderen kant hebben gezien dan de schoolastici. Luther schrijft: Het gevoelen, dat de ziel door overdracht ontstaat, schijnt de Heilige Schrift niet vreemd te zijn; de voortplanting van de zonde laat zich daardoor beter verklaren; ook vindt men in de kinderen het karakter en den geest van de ouders terug. (a.w. pag. 18). Melancthon schreef enkele dagen vóór zijn dood, dat tot de vragen, die na zijn dood voor hem opgehelderd zouden worden, ook deze behoorde: waarom zijn wij aldus geschapen (in zonde ontvangen en geboren)?

Zoolang echter de zielkunde vasthield aan de leer van Thomas (Summa 118, art. 1, 2), dat de lagere of sensitieve ziel door voortplanting en de hogere of intellectieve ziel door onmiddellijke schepping ontstaat, kon zij het probleem van den oorsprong der ziel niet oplossen. Het werd eenvoudig verschoven naar een ander probleem: Hoe komen die twee zielen met elkander in aanraking?

Het is dus van beteekenis, dat het probleem van den oorsprong der ziel zuiver gesteld worde. Daartoe is noodig, dat men den individueelen mensch als één geheel beschouwt, dragende de sporen van zijn afkomst. Aangaande de eerste oorzaak van ons ontstaan licht de Heilige Schrift ons volledig in, want alle dingen, ook de mensch en de menscheit zijn uit God.

Wat betreft de tweede oorzaken van 's menschen ontstaan zegt de Heilige Schrift, dat Adam een zoon gewon naar zijn gelijkenis en evenbeeld. De omwisseling van deze beide termen uit Gen. 1:26 bewijst hun eenheid. Uit 1 Kor. 15:49 blijkt, dat hiermede wordt te kennen gegeven, dat alle menschen het beeld van Adam dragen naar 't lichaam (de aardsche).

Over de erfelijkheid van psychische eigenschappen spreekt de Heilige Schrift in verband met de taal, zooals Richt. 12:6 en Nehemia 13:24. Daarbij wordt vaak de nadruk gelegd op den invloed van de moeder op het kind, blijkens het spreekwoord: Zoo de moeder is, is hare dochter. (Ezech. 16:44). Bij Israëls koningen wordt vaak de naam van de moeder vermeld, b.v. de naam van Rehabeams moeder was Naäma de Ammonietische. (1 Kon. 14 vs 21).

De zedelijke eigenschappen, die van de ouders op de kinderen overgaan, worden in de Heilige Schrift verklaard als toerekening van schuld aan verbondsbrekers in vier geslachten. De bedreiging in de sanctie van het tweede gebod is geen kwestie van erfelijkheid maar van solidariteit, zooals de melaatsheid van Gehazi's nakomelingen.

Er is alzoo drieërlei erfelijkheid, n.l. de fysieke, de psychische en de ethische, d.w.z. de overgang van natuurlijke, zielkundige en zedelijke eigenschappen van de ouders op de kinderen bij hun geboorte. De Heilige Schrift verwaarloost de tweede oorzaken van den oorsprong des menschen dus niet. Ook is er van die zijde geen bezwaar om ze wetenschappelijk te onderzoeken. Ons bestek laat niet toe dit onderzoek te volgen, maar we vergenoegen ons met de vraag naar de resultaten van dat onderzoek in de drie bovengenoemde wetenschappen. Zooals gewoonlijk treffen wij daarbij aan optimisten en pessimisten.

In het persoonsboek samengesteld door Dr Koolman en Dr Frets lezen we: „De erfelijkheid van een groot aantal eigenschappen van den mensch is reeds bekend. Intellectuele en kunstzinnige aanleg, weerstandsvermogen tegen en valbaarheid voor bepaalde ziekten, talloze normale kenmerken en ziekelijke afwijkingen van de organen zijn van erfelijken aard. De voortgang van onze kennis op dit gebied is belangrijk.

Naast dit gunstig getuigenis staat het pessimistische oordeel van R. Sommer: „Onze tegenwoordige kennis op het gebied van de erfelijkheid is een chaos van opzichzelf staande feiten, waarbij het inzicht in de oorzaak van het erven ontbreekt.

Wij moeten ons daarom vergenoegen met het opstellen van enkele hypothesen.”

Het resultaat van het physiologisch onderzoek wordt door Prof. M. J. Sirks in zijn Handboek der algemeene erfelijkheidsleer (1922) aldus samengevat: „De drie groepen van physiologische processen, voor welke we een genotypische basis (gen is aanleg voor een eigenschap) hebben kunnen vinden: de weerstand tegen zonde, de erfelijke aandoeningen naast den weerstand tegen parasieten, de steriliteit (onvruchtbaarheid) mogen voldoende zijn om een afdoende weerlegging van de beperktheid der erfelijkheidsleer te verzekeren”. Aan het slot van zijn werk geeft de schrijver een treffend geval van de toepassing van de erfelijkheidsleer. Een onecht kind werd ergens geboren, dat zeer eigenaardige afwijkingen vertoonde aan handen en voeten. Aan moederszijde kwam dit gebrek niet voor, wel in het geslacht van den vermoedelijken vader. Op grond daarvan veroordeelde de rechter hem tot mede-onderhoud van het kind. Wellicht hebben we iets dergelijks in het Bijbelsch verhaal van de Benjaminieten die links waren, o.a. Ehud en de 700 boogschutters van Gibeä. De lichamelijke erfelijkheid wordt echter niet ontkend door de Creatianisten, zoodat we daarover niet verder behoeven te spreken.

De psychische erfelijkheids-onderzoekers, o.a. Davenport, beroepen zich op ervaring, en enquêtes (rondvragen). Bekend zijn de intellectuele gaven in de familie Bernoulli, de musicale in de familie Bach, de natuurkundige in de familie Darwin. De enquête van de Professoren Heymans en Wiersma leidde tot de volgende conclusies: 1e. Dat zoolang het geslacht van een kind als de directe erfelijkheid oorzakelijke momenten zijn voor de bepalingen van het individueele karakter, 2e. Dat de invloed van het geslacht gemiddeld driemaal zoo sterk is als die van de vaderlijke of moederlijke erfelijkheid; 3e. Dat de invloed der directe erfelijkheid in het gelijke geslacht gemiddeld 30 à 40 procent sterker is dan die der gekruiste; 4e. Dat de invloed der moederlijke directe erfelijkheid gemiddeld 10 procent sterker is dan die der vaderlijke. Deze conclusies zijn niet meer dan onderstellingen, doch het is opmerkelijk, dat zij evenals de b.g.n. Bijbelsche gegevens wijzen op den grooten invloed van de moeder op de geestelijke eigenschappen van het kind. Het schijnt alsof de ontwikkeling van het kind nog vóór zijn geboorte reeds gepaard gaat met een soort van opvoeding van de zijde der moeder. Kon dit bewezen worden, zoo vielen vele bezwaren tegen het Creatianisme van de zijde der erfelijkheidsleer weg.

Den Haag.

LOS.

Correspondentie van de Redactie.

W. t. e. L. — U schrijft mij over een punt, dat reeds eerder in „De Reformatie” ter sprake is gekomen, maar dat ik, wegens de door U gegeven praeciseering, gaarne nog eens aanstip. U schrijft mij o.m. (ik laat een enkele naamssanduiding weg):

„In October j.l. las ik een artikel „De concrete vraag”, behandelende (in het kort) de verhouding Overheid—Onderdaan. In dit artikel werd (zooals zoo vaak gebeurt) weer gesproken over: DE OVERHEID DIE HET ZWAARD NIET TEVERGEEFS DRAAGT. Nu had ik mij bij lezing van Romeinen 13 al vaak met eenige verbazing afgevraagd, hoe men het woord „zwaard” in Rom. 13 vers 4 nu kan doen slaan op oorlog, doch, aannemende de goede trouw zoolang niet het tegendeel duidelijk blijkt, heb ik mij tot de redactie gewend, doch daar gaat men niet op de kwestie zelf in.

Een vriend van mij had intusschen naar een professor te Leiden geschreven; die schrijft: „Natuurlijk is wat 't door U genoemde blad schijnt te doen — ik las 't stuk niet — ongeoorloofde exegese van Rom. 13:4. „Zwaard” is hier de crimineele jurisdictie en executie: Ulpianus Digest. I 18-6-28, of Tacitus Hist. III, 68; Cassius Dio XIII, 27. Wat het bedoelde blad, naar Uw brief, doet, is de leer der „passive obedience”, uit de dagen van de Engelsche koningen Jacobus en Karel II — ook uitstrekt tot het geval in kwestie.

Nu zou ik het zeer op prijs stellen als U mij in 't kort Uw meening zoude willen zeggen.”

Tot zoover Uw vraag.

Het lijkt me het eenvoudigst, dat ik — zonder andere auteurs te citeeren — doorgeef, wat Prof. Dr S. Greijdanus in zijn „Kommentaar op Romeinen” (Bottenburg, Amsterdam) opmerkt.

Ten aanzien van heel de perikoop Rom. 13:1-7 merkt Prof. Greijdanus op: „De geloovige kwam met de overheid in aanraking, overal, en niet het minst in Rome. Dus was eene uiteenzetting, hoe hij haar beschouwen en zich jegens haar gedragen moest, als vanzelf geboden en op hare plaats, te meer omdat de overheidspersonen schier zonder uitzondering van het Evangelie niet wilden weten, en er zich tegen stelden”. „Hier gaat het... over het gedrag der geloovigen tegenover de overheid ALS overheid, op haar eigen terrein”. „Aan de overheid moet om Gods wil gehoorzaamd worden tot de grens van Hand. 5:29. En de overheid heeft tot roeping, wat de apostel hier noemt. En al ontzinkt zij aan die roeping, dat neemt haren plicht van Godswege niet weg, noch de roeping der onderdanen, haar tot genoemde grens gehoorzaam te zijn”. „In verzen 3 en 4 noemt hij” (de apostel) „hare roeping”.

In vers 3 komt dan volgens Prof. Greijdanus te sprake de „Godelijke roeping” der overheid „tegenover het doen of misdoen der menschen”. „De instelling der overheid” (dit bij vs. 4) „dient juist tot heil van wat goed doen”. Zij is er „tot HET goede” (het lidwoord nadrukkelijk gehandhaafd) (meer dus dan: ten goede), tot datgene, wat u wezenlijk ten heil strekt, tot wat welzijn, rust, bescherming”.

Vervolgens komt dan de passus over dat „zwaard”. Men lette erop, dat eraan voorafgaat: „indien gij kwade doet”. Prof. Gr. interpreteert dit aldus: „Indien gij echter het zedelijk ongeoorloofde en verderfelijke uitvoert” (wat dit „uitvoeren” betreft, lette men erop, dat het grieksche woord „polein”, hier door „doen” of „voeren” vertaald, volgens Prof. Gr., vgl. op 1:32, spreekt „van een doen, waardoor iets tot stand komt, iets voortgebracht wordt”. Wie nu zulke zedelijk ongeoorloofde daden met zulk resultaat uitricht, moet vrezen, want de overheid draagt het zwaard niet tevergeefs. Het zwaard, — d.i. de bevoegdheid en macht om te straffen, des noods met den dood”. Prof. Greijdanus verwijst hier naar 8:35, Hand. 12:2, 16:27, en noemt het „het instrument om te doden, en HIER om de doodstraf toe te passen, het zinnebeeld van het heil schikkingsrecht over leven en dood”. Het is „de uiterste straf, die de aardsche overheid oefenen kan”. „Dit sluit alle geringere straf in”. Tenslotte wordt door Prof. Gr. aangehaald Sanday-Headlam: de overheidsmacht „exists positively for the wellbeing of the community, negatively to check evil by the infliction of punishment, and both these functions are derived of God”.

Zoo bevestigt zich, wat ik reeds eerder schreef, dat deze tekst het zwaard der overheid slechts beziet, zoolang het reikt binnen den kring van haar eigen onderdanen. Men kan dus op deze uitspraak niet zonder meer fundeeren het recht van oorlog. Immers in een oorlog keert de overheid het zwaard niet tegen haar onderdanen, doch tegen vreemden. En eigenlijk keert zij zelf het heelemaal niet tegen den vijand. Laat dat dan juist de onderdanen doen. Bij een rechts vonnis houdt ze de onderdanen op een afstand van de galg; in een oorlog zegt zij tot de onderdanen zelf: schied!

Een eventueel recht tot oorlogs-verklaring blijft natuurlijk voorbehouden aan de overheid. En dat recht kan men m.i. in zóóverre in het verlengde van Rom. 13:4 zien betoogd worden, als een oorlog noodig kan zijn tot bescherming van de onderdanen. Is er oorlog tot bescherming van die onderdanen onafwendbaar, dan heft de overheid haar beschermend zwaard niet op tegen een deel van haar onderdanen, maar vóór hun geheel. Tegelijk evenwel beschermt zij haar eigen zwaardrecht: want als de vijand haar verovermeestert, is het met haar recht-van-straffen-beschermen gedaan. Zulk een oorlog is dan ook door de overheid tot zaak van heel het volk gemaakt; en als zij dan den dienstweigeraar zou straffen, desnoods met de kogel, dan is dat weer een tenuitvoerlegging van wat in Rom. 13:4 als haar bevoegdheid wordt voorgesteld. De vraag, of zij van haar macht in zulk een geval overeenkomstig haar „roeping” gebruik maakt, zal dan afzonderlijk zijn te beantwoorden.

K. S.

1) Of ook „zich ermede bezig houdt, zijn werk ervan maak”, „prassein” vgl. 1:32 (prof. Greijdanus).

Of Idenburg Gereformeerd was

In het (Amsterdamsche) „Kerkbeurtenblad” komt een bespreking voor, ondertekend F. J. Los, van het boek dat Mevr. C. J. Middelberg-Idenburg schreef over het leven van haar vader, den heer Idenburg. Wij lezen daaruit dit:

Maar of hij „gereformeerd” van beginsel was?

Toen zijn dochtertje ernstig ziek was, bezocht hij de Christelijk Gereformeerden predikant. Deze ging met hem en bad voor het kind. Tot aller verbazing genas de kleine. Haar ouders konden na zoo langen tijd het Avondmaal met hem en de zijnen gebruiken. „Hij voelden zich één met deze Christenen en zouden bezwaar sloten zij zich bij dit kerkverband aan” (blz. 26).

Menigeen zal dezen kerkovergang, van Hervormd tot Christelijk Gereformeerd, natuurlijk, ja stichtelijk vinden. Zoo'n zieke moeder. Natuurlijk verlaten men die.

Evenwel verzekert de Nederlandsche Geloofsbelijdenis artikel 28 aangaande de Kerk: „en buiten haar geen zaligheid is”.

Ons treft deze passage, speciaal om de laatste woorden. Maar ook om de korthed van het verhaal. Het is ons ditmaal al te kort. Men leest n.l. eerst in het boek iets erover, hoe het contact tussehen Idenburg en de Indische kerk geëindigd is. We citeeren:

„Hiermede eindigde zijn aanraking met de Indische kerk.

„Toentertijd was er in die geheele kerk één, zeggende één orthodox predikant, te Batavia. Gedurende mijn diakenschap te Willem I heb ik nog één „aanneming” van nieuwe lidmaten bijgewoond,” schreef hij. „De geschiedenis ten huize van een ouderling, en bij de gelegenheid bleek dat geen der „aannemelingen” een Bijbelte bij zich had en dat ook ten huize van den ouderling geen Bijbel aanwezig was!”

Bij de Avondmaalsviering na de „aanneming” waarschuwde de voorganger o.a. tegen het „groot gevaar, dat kwam van hen, die Jezus voorstellen als van hooger oorsprong dan wij menschen”. Weemoedig stemde hem hierbij de herinnering aan de Avondmaalsvieringen, met zijn ouders gehouden, waarbij het offer van Christus, Gods Zoon, herdacht werd.

Voor zijn kerkelijk standpunt en voor zijn geheele levenshouding is deze eerste kerkelijke en sociale ervaring van veel beteekenis geweest.”

Wat het zieke

„In het eind naar Soerabaja orthodox predikanten, en der eigen woning. Nauwelijks of de zieke ernstige bijver en eerst sedert ervaring van ziekte. Het h verzwaakte pat

Het kind w prijs op den e Zoon, en des te Willem I manier van zij hun eenigz haar misschie

Vader bezor dikant, onder doch met wie Deze was met en ging dade kind te bidden dit gebod! D dit begrepen ander tezamen dat vonden zij „En Hij, I ook gehoord! het patiëntje allen, die r: specialiste, d verklaarde, d gevaar gewel

Zoo was d men met 'n l loofsovertuig na zoo langte ken. Zij voe zonder bezwa

Gedurende niet meer all telijken steu collega's tot maar toch w hen een red

Tot zoover d Ik meen, dat overgang van in de boekaanl

In „Die Va Murray, hoogl Universiteit”, in Zuid-Afrika In gemeld we auteurs (met e doen spreken over dit boek auteurs ten o vinsten zijn; niet „letterget zijn; en voortz zijn tijd te ver kan, zonder d zen. Dr Murri dat zij het A landschen, d v En dan kon Kuyper:

Kuyper v diepgeestell rationalis eheid gemis en sy polen geloep; en van verdagr in-Christus Hierin le di was partym der en nie

Die gesk „ethische” ontstigtend stryd in die toegepas is, methodes burgerlike moes nitspr in die teolo in 't openb methodes was eerste aand in die Ned.

Het zal, in verzekeren, d Murray m.i. Maar het is eigen kring luid laten ho schilt. Wie o te bewijzen kan, en — kan. Anders Murray's be mischen aut anderen bew wing der ar deloosheid d den schijn d